

ДРАМА У МИЛАНОВЦУ

На друш батаљон у заседи код села Гуришевца наишао је камион с **ВОНИЦИМ** цокулама и нешто дувана за четнике. Шофер је сам зауставио товар. Из његове кабине изашла су три цивила, којима су партизани саопштили да су слободни. Један од тројице рекао је да ће испод седишта налази његових -седам стотана хиљада динара. Командант му је дозволио да узме новац намењен четницима.

У Трешњевици партизани су разделили вишак одеће сељацима и одмах продужили у Даросаву, а одатле пут Јунковца, да изненаде Недићеве чуваре рудника.

Обавијана влажном и сивом јесењом маглом, колона је брзке шљапкала по смоници расквашеној од дугих киша. Укрупњене ноге посртале су, опуте пуцале, ђонове некад удобних ципела остали утиснути у трагу. Блато се лепило за ногавице, прскало по капутима. Уокруг, свуда, бескрај блата у које су тонуле куће, воћњаци, брда, видици. И мисли су постајале лепљиве, прокисле, суморне, кружиле су бесмислено, као да се све зло рата излива у јесен с кишом.

Батаљон није знао да су га откриле шпијзшке очи двојице извиђача из Јунковца. Обавештена посада заузимала је веома погодне, врзинама заклоњене положаје на узвишици.

Партизанска претходница мирно је прошла покрај заседе. А кад се на брисаној равни појавио батаљон, плотуни изненађења раорпшили су полуснене борце. Њихове очи намах су упиле сву маглу, у борцима је затрептала и најскривенија ћелија опообна да мисли. Рефлекс ратника и нагски самоодржања натерали су их да прихвате битку. Полегли у маоно, лепљиво блато, нестрљиво су ишчекивали команду за јуриш.

Читав оат су узалудно праштале ручне бомбе. Недријатељ се није подизао. Дванаесг погинулих партизана, с политичким комесаром батаљона, лежали су у блату. С њима и Енглеz који је с пријатељем побегао из заробљеничког ешалона.

Други непријатељоки одред припуцао је с леђа. Слаба команда није уопела да опречи панику. Партизани су бежали у нереду. Десетина их је заробљено.

Необично је завршио други партизански Енглеz. Ухватили су га гологлавог над телом пријатеља, кога није хтео да остави у далекој земљи, и стрељали га са осталим заробљеницима, Тако су погинула два необично храбра, безимена Енглеза. Патризани су их звали Петар и Никола, ..

Преко Белановице, ослобођене онагама Ваљевског одреда у повлачењу, Други батаљон је стигао на Рудник. За њим су ишли Комајци, потиснути силом која је по други пут намеравала да пороби поробљену Орбију.

Два дана је штаб одреда сређивао пољуљани батаљон. Онда је наређен покрет за Горњи Милановац. Тамо ће борци добити доста муниције, нове пушке и бомбе из Ужичке фабрике оружја, Вишковице метака оставили су Првом батаљону.

У тмурну планинску варош, мокру и влажну, батаљон је ушао доцкан увече, ћутке, без песме. Опустелим улицама шумела је колона као уплашено јато дивљих патака кад узлеће с полузамрзле реке скривене у врбаку. Од артиљеријске касарне гледали су је четници. Веру још нису били погазили.

У згради болнице и болничком кругу занеоћио је Други батаљон и дело!ви Чачанског и Другог шумадијског одреда, који је расут одступао из Лепенице. Нешто пред поноћ од Чачка је јекнула потмула експлозија. Пуцали су топови. Избуђени борци, у дрмправности, наслућивали су издају четника.

Три сата доцније праснуле су пушке, толико близу као да је неко у соби припуцао. Четници су трчали, галамили ходницима Главне болничке зграде. Ушли су лако, у граду су важили јединствени знаци распознавања. Сањиви борци повукли су се на други спрат, одатле на трећи. Нападаци су смело наступали, сазнали су да батаљон нема довољно муниције. Неколико заосталих партизана су заробили.

За чету батаљона смештену у мртвачници четници нису знали. Она је лако изашла из зграде, али даље није могла. Болнички круг био је вишеструко опасан непријатељем.

Радивоје Вучковић, командир „Чете смрти“, која је нападала у главној згради, саслушавао је заробљеног партизана:

— Против кога сте пошли?

— Зна се, против Немаца и жандарма.

Питао је ко командује на трећем спрату.

— Наредник — пилот из Чумића — одговорио је заробљеник.

— Прекини! — јекнуло је дугим, завојитим ходником. Пушке су замукле.

— Зови га, вичи! наређивао је партизану.

Нико се није одазивао.

Споља је допрла жестока пуцњава, заједно с виком и експлозијама ручних бомби од којих су зазвонила сва преостала окна.

Мало је потрајало и Нагло је малаксала у појединачним, бедним так-так. Тридеотак партизана из болничког круга пробило се неочекивано.

У згради је изнова заујало, меци су још насртљивије кључали малтер, ружили зидове. .. У девет чадава Вучковић је опет командовао:

— Прекини!

Заробљеник је дошао партизанском командиру с поруком •

— Живи нећете изићи, много је четника...

Командиру су ое замаглеиле очи, тргао је револвер, јекнуо је кратак пуцањ, бивши партизани се стропоштао без јаука на хладан оетон ходника,..

Вучковић је по!Сле два часа онет звао партизанског командира:

— Убили сте нам шесторицу, опроотићемо вам, предајте се!...

— Још ћемо побити! — јетко је одшворио командир.

Пуцњава се одужила. Све покушаје четника да савладају степените што води на трећи спрат ништила је тачна ватра последњих метака бранилаца. Сваки њитв метак вредео је по један људоки живот.

У болничкој соби командир је олушао шкљоцање затварача и звон празних чаура. Са сваком чауром истицао је живот из њега, кан по кап. И крви је било мање у њему, било му је зима. Знао је да оваки борац има још по два метка, пушкомитраљесци по пет. „Да имам само двеста метака, одржали биомо се до сумрака. Пробили биомо се ножевима или изгинули до последњег!...

— Другови, овамо — шаннуо је. У њему је нешто крцнуло, нанукло, као кад вода нагризе потпорни зид наоипа, Загледао је сваког борца, читао сумор безнадежно«сти, фаталну помирност са оним што ће неизбежно доћи, страх и одважност. Наједном, сва су се лица оузила, стврдла, скупила ое у грч смрги другог батаљона.

— Другови, шта да радимо? — питао је.

Ови су ћутали. Нико није имао више шта да каже, ионако је све било узалудно.

— На овоја места! — командовао је.

Борци су се разишли да оачекају крај, а командир је и даље стајао раскорачен насред ходника, загледан у оветлуцаов мозик камена што је протицао иопод њешвих ногу. Четници оу нешто викали, он није чуо шта. „Изгинуће, сигурно. Онако, можда би се неки спасли. Зар да предам партизански батаљон! Зар ја! Не! . . . Побили би их ..

Друшви! — заћутао је као да се нешто премишља, погледао последњи пут овоје борце и процедио:

— Храбро! . . .

Ремник празног кољинког карабина склизнуо му је низ руку, звекнуо је као парче одломљеног гранита. Преко њега падале су остале пушке. И оне су јечале... Гомила је подсећала на неуредан дрвљаник. Све главе биле су окренуте у страну, ниједан поглед није се задржао на нагомиланим пушкама...

Ове је било тихо. Четници на степеништу устукнули су. Неки је опсовао :

— Мајку в'ам комунистичку!.. — Твда су и остали живнули,

У суорет побеђенима изашао је Вучковић:

— Шта сте чекали? Зар шака јада против шест хиљада?!

У дворишту су на разоружане партизане навалили четници; грамзиво им претревали џепове, одузимали табакере, окидали претење с руку, присвајали сатове, но(вац... Шамарали су оне који оу се опирали.

— Скидај иетокраке! — викнуо је четник. Опет шамари, поовке, увреде.. .

Необична гомила ваљала се касарни артиљериског пука; заробљени партизани у два реда, а са ових страна четници с упереним пушкама..

Подарку је дочекао средовечан човек у сељачком оделу. На грудима гуња жутела су се четири ширита капетана прве класе. Под заштитом митраљеца, уперених у заробљенике отпочео је ГОВОР:

— Браћо четници! Захваљујем вам.. . Комунисти су побили многе наше у данашњој борби, зато их ове осуђујем — под каму!

Вучковић је стао пред капетана:

— Ја сам их заробио.. . Овде има и мобилисаних, познајем их... Расрђен, једва је изговарао речи.

— Добро, Вучковићу, ради како знаш —, рекао је капетан увређено.

— Командири, комесари и водници, овамо! Ђаци, варошани, занатлије и студенти, на другу страну! — наређивао је Вучковић.

Обратио се осамљеним сељацима у строју:

— Браћо, ко хоће добровољно да узме пушку и стави кокарду, ми га примамо. Ко неће може кући...

Тишину је распарао усамљен глас. Сељак из Винче пришао је четницима.

Вучковић је наставио :

— Немојте да ое опет сусретнемо с пушком. Ми омо немилоордни.. . Сад, ко хоће да види шта ће бити с руководиоцима, нека причека.

Ослобођени су погнутих глава излазили из круга каоарне. У њима је ове било скрхано, згњечено. На крају вароши преорели су их други четници. Опет су их претресали. ..

Четрдеоет најхрабријих, махом комуниста, четници су преко Такова спровели у главни штаб на Равној Гори. Тамо су их подроб-

но шољушавац, мучили и онда предали Немцима у Ваљеву. Њихове патње нису престале све док их Немци нису поубијали, јавно повешали. ..

На Руднику се искупило тридесетак преосталих бораца бившег другог батаљона. Од њих и још шездесет других који су се изгубили од својих чета у повлачењу обновљен је баталон. И он је живео док дошљаци нису пронашли своје одреде. Преосталих четрдесет бораца утопило се у Први Дугалићев батаљон.

(КРВ НА ЛИШЋУ — стр. 42.)

Мирко МИЛОЈКОВИЋ